

Звіт

про підсумки соціологічного дослідження

«Ефективність лекційної роботи викладачів кафедри філософії Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»

З метою покращення якості викладання науки «Філософія», зокрема, підвищення наукового та методичного рівня читання лекцій, з урахування думки студентів, на засіданні кафедри філософії було ухвалене рішення про проведення силами викладачів кафедри соціологічного дослідження «Ефективність лекційної роботи викладачів кафедри філософії Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»

У зв'язку з наявністю чітких уявлень про мету, предмет, завдання та засоби дослідження, сформульованих у ході обговорення членами кафедри та визначених на засіданні кафедри, спеціальна програма соціологічного дослідження не складалася, що узгоджується як із сучасними методологічними приписами щодо проведення таких досліджень¹, так і з загальною практикою їх проведення.

Методологічний розділ

Об'єкт дослідження – студенти 1 курсу КНЕУ денної форми навчання.

Предмет дослідження – ставлення першокурсників до лекцій з філософії та їх побажання щодо можливих шляхів вдосконалення лекційної роботи в процесі викладання науки «Філософія».

Мета дослідження – вивчення якості лекційної роботи викладачів кафедри філософії через оцінку її студентами для подальшого вдосконалення з урахуванням одержаних зауважень та побажань.

Завдання дослідження:

З'ясування якості мотивацій, що спонукають студентів до відвідування лекційних занять з філософії.

Визначення ставлення студентів до змісту лекційного матеріалу, професійних компетенцій викладачів, студентських уявлень про корисність та доцільність відвідування лекцій, та про вплив лекційної складової викладання науки «Філософія» на особистісний, інтелектуальний та професійний розвиток майбутніх фахівців-економістів та правників.

¹ Суйменко Є.І. Анкетне опитування: мистецтво ставити запитання /Є.І.Суйменко. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://isoc.com.ua/school/suimenko_ank.pdf.

Збір та систематизація побажань студентів щодо можливостей вдосконалення лекційного курсу філософії.

З'ясування побажань студентів щодо подальшого вивчення наук філософського циклу – етики, логіки, культурології, релігієзнавства, тощо.

Методом дослідження, з урахуванням відомих переваг – компактності, оперативності, широти охоплення, інформативності – було обране **анкетування**.

Питання анкети розроблені у відповідності з загальноприйнятими вимогами відбору індикаторів (показників) соціологічного дослідження – релевантності, валідності, інформативності, та формальними правилами побудови запитань (однозначність, стислість, конкретність, визначеність, об'єктивність, доступність, тощо).

Були використані закриті (що передбачали повний перелік варіантів відповідей) запитання з використанням номінальних та порядкових шкал, а також відкриті запитання, котрі передбачали вільний виклад респондентами своїх уявлень про предмет соціологічного дослідження.

Питання анкети обговорені та схвалені на засіданні кафедри.

Анкета одержала позитивну експертну оцінку старшого наукового співробітника відділу соціології культури і масових комунікацій Інституту соціології Національної академії наук України, к.соц.н., доц. Скокової Л.Г.

Форма анкети наведена у додатку 1.

Анонімність анкети забезпечувалася відсутністю питань, через які може бути ідентифікована особистість респондента (студента).

З метою одержання максимально об'єктивних даних анкетування проводилося після складання студентами екзамена з філософії і безпосередньо перед оголошенням його результатів.

Усього було опитано 409 студенти з обліково-економічного, фінансово-економічного, кредитно-економічного, юридичного факультетів та факультету міжнародної економіки і менеджменту. Дослідження проводилося на потоках к.ф.н., доц. Дедяєвої І.П., к.ф.н., доц. Козлова Є.В., к.ф.н., доц. Северин-Мрачківської Л.В., к.ф.н., доц. Кучери Т.М., к.ф.н., доц. Мартинюка І.В.

Результати анкетування студентів наведені у додатку 2.

Обговорення результатів.

1. Мотивація участі студентів у лекційних заняттях.

Аналіз відповідей респондентів на питання відповідного блоку анкети (питання 1-3) вказує на існування двох основних груп мотивів:

Найбільшу та найактивнішу частину лекційної аудиторії складають респонденти, які погодилися з твердженнями «Відвідую лекції, щоб одержати інформацію по темі, якої немає у підручнику» та «Ходжу на лекції, щоб краще зрозуміти матеріал теми» - така позиція передбачає високий рівень самостійності та готовності до сприйняття матеріалу, який виходить за межі навчальної літератури, створює можливість для наукового пошуку викладача в лекційній аудиторії. Слід зазначити, що сумарна кількість респондентів у обох зазначених групах є доволі високою і складає 56.4% опитаних.

Натомість, 43% респондентів погодилися з твердженням, що відвідують лекції з метою написання конспекта, щоб мати матеріал для підготовки до семінарських занять та екзаменів, тобто розглядають конспект лекцій а) як мету відвідання лекційних занять, б) як переважне джерело знань при підготовці до практичних занять та екзаменів, що вказує на низький рівень готовності до самостійного освоєння змісту курсу, знайомства з додатковою літературою, та сприйняття проблемного матеріалу, як того вимагає орієнтація на викладання наук у сучасному університеті. Проблемно насичений лекційний матеріал має сприйматися при цьому як перешкода для засвоєння (запам'ятовування) змісту лекції та подальшого чіткого його відтворення на практичному занятті.

2. Оцінка респондентами якості лекційного матеріалу та професійних компетенцій викладачів.

До другого (оціночного) блоку анкети входили питання 4-6 та 8.

Відповідаючи на п. 4 анкети, «Дайте оцінку твердженням про рівень прослуханих вами лекцій з філософії» студенти мали можливість оцінити такі аспекти лекційної роботи, як змістовність, цікавість, зрозумілість та оцінити загальний рівень прослуханих лекцій. Зазначимо, що згода/незгода із твердженням «Я задоволений (задоволена) загальним рівнем прослуханих лекцій з філософії» може розглядатися як інтегральний, найбільш значущий показник ставлення до лекційних занять з боку студентів.

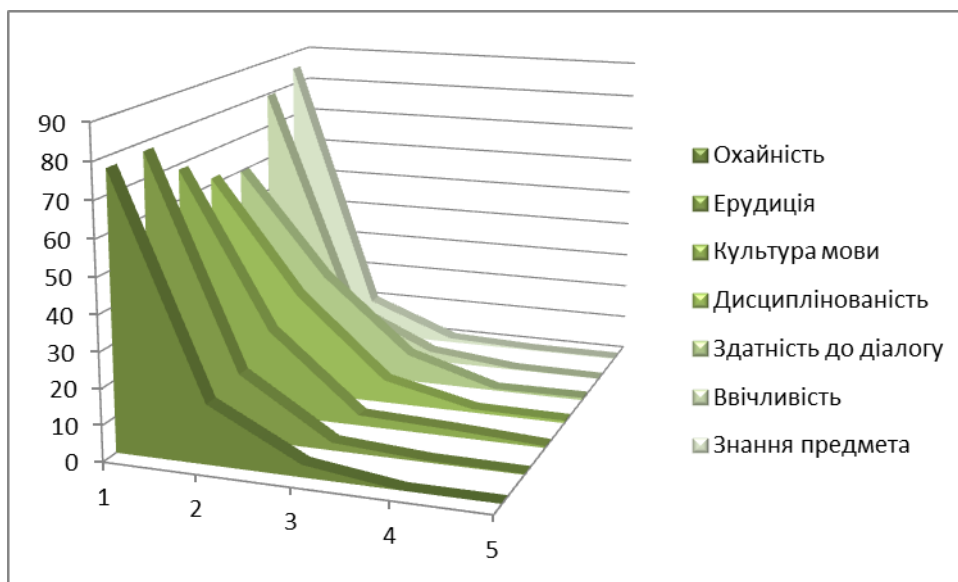
По всіх запропонованих показникам можна констатувати значне превалювання позитивних оцінок.

Зокрема, показник задоволеності загальним рівнем прослуханих лекцій, в цілому склав 77% (34,7% респондентів дали відповідь "Так", 42,3% - відповідь "Швидше так") усіх опитаних – при 14,7% тих, хто не визначився з відповіддю та та 4,2% респондентів, що були схильні до негативної оцінки за цим показником.

Аналіз відповідей на інші питання п.4 анкети дозволяє зробити висновок про наявність деяких можливостей покращення лекційної роботи кафедри.

Враховуючи найбільш високу (порівняно з іншими показниками) оцінку змістовної сторони лекцій (майже 92 % опитаних, з яких 55,50% відповіли «Так» і 34,47% - «Швидше так»), та значно нижчу оцінку студентами цікавості лекцій (загальна позитивна оцінка склала 70,9 % при тому, що чверть опитаних не змогли сформулювати чіткого ставлення у цьому питанні), можна констатувати наявність диспропорцій між якістю лекційного матеріалу та виражальними засобами, що використовуються викладачами в лекційній роботі на користь першої.

П.5 анкети стосувався професійних компетенцій викладачів філософії. За всіма показниками, за якими було запропоновано оцінити професійні якості, одержано виразні позитивні оцінки. (див. графік).

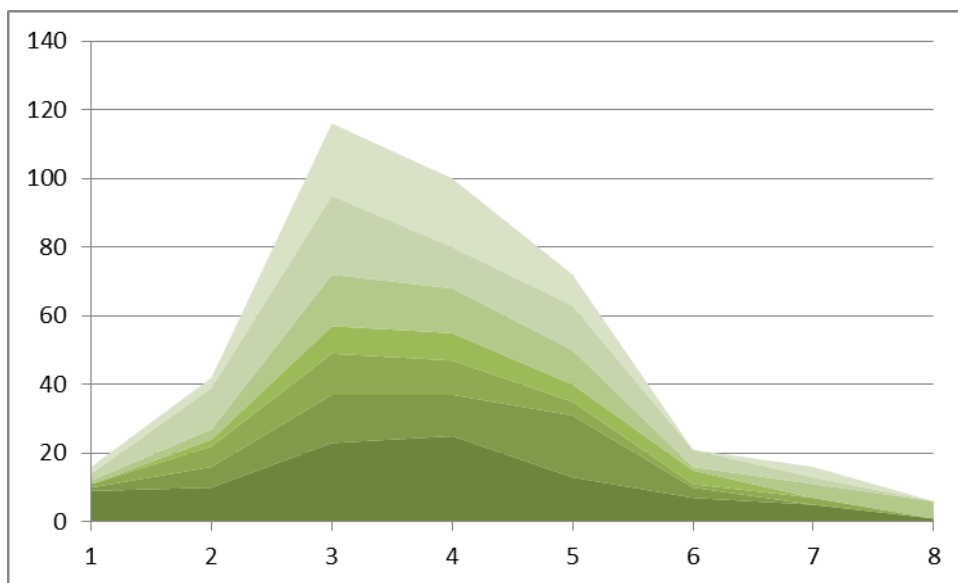

Зауважимо, що майже 96 % студентів високо оцінили рівень знань предмета, притаманний викладачам, що читали лекції з філософії.

В цілому позитивно оцінили респонденти і вплив лекцій з філософії на розвиток їх професійних та особистісних характеристик (питання 6). Більше 60% респондентів схвально відгукнулися про вплив вивчення філософії на розвиток понятійно-категоріального апарату, надзвичайно важливого з точки зору формування майбутнього фахівця та науковця (68, 5% вказали на позитивні кількісні і 61,6% - на якісні зміни), приблизно по 60% респондентів вказали, що лекції з філософії сприяли розвитку дисципліни їхнього мислення та усвідомленню значення методології у розвитку наукового знання. Разом з тим, лише 47,4% погодились із тим, що одержали знання, які знадобляться їм у майбутній професійній та науковій діяльності. Аналіз одержаних

відповідей показує, що викладачам слід приділяти більше уваги філософському аналізу суспільних процесів, що відбуваються у сучасному світі.

Важливим інтегральним показником ставлення студентів до лекційної частини курсу викладання науки «Філософія» є відповіді опитаних на п. 7.

Накопичувальна діаграма розподілу рейтингових оцінок

У перерахунку на 7 предметів, середній рейтинг лекційних курсів з філософії на всіх факультетах, де проводилося соціологічне дослідження склав 3,6.

3. Пропозиції студентів щодо покращення лекційної роботи та навчального процесу

Серед запропонованих варіантів можливостей покращення навчально-методичної роботи кафедри філософії найбільшу підтримку студентів одержали: створення підручника, що відповідає змістові програми та вимогам викладачів (40,3%) та ширше використання медійних засобів (36,2% опитаних).

Найбільша кількість побажань, висловлених студентами самостійно торкається привнесення у лекції дискусійних елементів та інтерактивності, зменшення кількості тем, що вивчаються в курсі, збільшення уваги до розгляду сучасних суспільно значущих тем.

Значна частина опитаних студентів виявили в цілому позитивне ставлення до можливості подальшого вивчення наук філософського циклу. Найбільшу зацікавленість викликають логіка, яку в майбутньому хотіли би вивчати приблизно 52% опитаних, етика (38%), культурологія (38%), цінності європейської цивілізації (36%), Філософія глобальних проблем сучасності (35%)

Додаток 1. Форма анкети

Шановні студенти,

кафедра філософії звертається до вас з проханням висловити своє ставлення до деяких сторін викладання науки «Філософія» в нашому вищому навчальному закладі. Ваша думка допоможе покращити навчальний процес, зробити курс більш цікавим та інформативним, наблизити його зміст до потреб майбутнього фахівця-економіста (юриста). Анкета є анонімною. Інформація, яку ви нам надаєте, буде аналізуватися лише в узагальненому вигляді.

1. Який (приблизно) відсоток лекцій з філософії ви відвідали?

80-100% (всі, майже всі)	1
60-80%	2
40-60% (близько половини)	3
20-40 %	4
0-20% (не відвідував, майже не відвідував)	5

2. З яким (одним) із цих тверджень про причини вашої присутності чи відсутності на лекціях ви погоджуєтесь?

Я завжди був присутнім/була присутньою на лекціях	1
Я не відвідував/ла лекції лише коли хворів/ла, чи з інших поважних причин	2
Я приходив/ла на лекції завжди, коли дозволяв мій особистий графік	3
Здебільшого, я пропускав/ла лекції через збіг обставин	4
Я приходив/ла на лекції, коли мав/ла таке бажання	5
Зазвичай, я потрапляв/ла на лекції випадково	6

3. Яку мету ви ставите перед собою, відвідуючи лекції з університетських курсів? (оберіть 1-2 пункти з переліку, чи напишіть відповідь)

Я відвідую усі лекції незалежно від науки, яка викладається, змісту та цікавості курсу	1
Моя мета - написати конспект, щоб мати матеріал для підготовки до семінарських занять та екзаменів	2
Відвідую лекції, щоб одержати інформацію по темі, якої немає у підручнику	3
Ходжу на лекції, щоб краще зрозуміти матеріал теми	4
Відвідую лекції, щоб заробити додаткову оцінку	5
Ваша відповідь (напишіть):	

4. Дайте оцінку наступним твердженням про рівень прослуханих вами лекцій з філософії (позначте відповідь у кожному рядку)

	Так	Швидше так	Важко сказати	Швидше ні	Ні
Лекції були змістовними	5	4	3	2	1
Лекції були цікавими	5	4	3	2	1
Лекції були зрозумілими	5	4	3	2	1
Я задоволений (задоволена) загальним рівнем прослуханих лекцій з філософії	5	4	3	2	1

5. Чи згодні ви з тим, що вашому лекторові з філософії притаманні такі риси:

Охайність	5	4	3	2	1
Ерудиція	5	4	3	2	1
Культура мови	5	4	3	2	1
Дисциплінованість	5	4	3	2	1
Здатність до діалогу	5	4	3	2	1
Ввічливість	5	4	3	2	1
Знання предмета	5	4	3	2	1

6. Чи погодитесь ви з наступними твердженнями (позначте відповідь у кожному рядку):

Лекції з філософії допомогли мені...	Так	Швидше так	Важко сказати	Швидше ні	Ні
одержати нові знання, які знадобляться мені в майбутньому	5	4	3	2	1
розширити свій словниковий запас	5	4	3	2	1
змінити своє уявлення про зміст понять, які вживав раніше	5	4	3	2	1
краще розуміти причинно-наслідкові зв'язки оточуючого мене світу	5	4	3	2	1
краще розуміти суспільні процеси, що відбуваються у світі	5	4	3	2	1
мислити більш дисципліновано (методично)	5	4	3	2	1
зрозуміти методологічне значення філософії для розвитку науки	5	4	3	2	1

7. Який з цих напрямків вдосконалення лекцій з філософії є найважливішим?

Створення підручника, що відповідає змістові програми та вимогам викладачів	1
Ширше використання роздаткових методичних матеріалів (наприклад, робочих зошитів з предмета)	2
Ширше використання медійних засобів – презентацій, схем, портретів, мап, тощо	3
Ширше використання можливостей інтернету	4
Вдосконалення методичних навичок викладача (вміння подавати матеріал, структурувати його, тощо)	5
Вдосконалення психолого-педагогічних навичок викладача (вміння тримати увагу аудиторії, тощо)	6
Уведення у курс нових тем (напишіть, яких)	7
Більш детальне вивчення наявних тем (напишіть, яких)	8

8. У поточному семестрі ви вивчали __ дисциплін. На яке місце у вашому особистому рейтингу дисциплін ви поставите філософію?

9. Чи хотіли б ви на наступних курсах продовжити вивчення філософських дисциплін :

	Так	Швидше так	Важко сказати	Швидше ні	Ні
Етика	5	4	3	2	1
Філософія глобальних проблем сучасності	5	4	3	2	1
Культурологія	5	4	3	2	1
Логіка	5	4	3	2	1
Цінності європейської цивілізації	5	4	3	2	1
Релігієзнавство	5	4	3	2	1
Філософія та методологія наукового пізнання	5	4	3	2	1

10. Напишіть свої побажання щодо покращення викладання курсу філософії

**Щиро дякуємо за участь в опитуванні!
Навчаймося разом! :)**

Підсумки

анкетування студентів в межах соціологічного дослідження «Ефективність лекційної роботи викладачів кафедри філософії Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»
(Загальна кількість респондентів – 409 чол.)

1. Який (приблизно) відсоток лекцій з філософії ви відвідали?

	Число	Від загалу
80-100% (всі, майже всі)	258	63,08%
60-80%	79	19,32%
40-60% (близько половини)	41	10,02%
20-40 %	19	4,64%
0-20% (не відвідував, майже не відвідував)	10	2,44%

2. З яким (одним) із цих тверджень про причини вашої присутності чи відсутності на лекціях ви погоджуєтесь?

	Число	Від загалу
Я завжди був присутнім/була присутньою на лекціях	146	35,70%
Я не відвідував/ла лекцій лише коли хворів/ла, чи з інших поважних причин	182	44,50%
Я приходив/ла на лекції завжди, коли дозволяв мій особистий графік	36	8,80%
Здебільшого, я пропускав/ла лекції через збіг обставин	29	7,09%
Я приходив/ла на лекції, коли мав/ла таке бажання	11	2,69%
Зазвичай, я потрапляв/ла на лекції випадково	3	0,73%

3. Яку мету ви ставите перед собою, відвідуючи лекції з університетських курсів? (оберіть 1-2 пункти з переліку, чи напишіть відповідь)

	Число	Від загалу
Я відвідую усі лекції незалежно від науки, яка викладається, змісту та цікавості курсу	136	33,25%
Моя мета - написати конспект, щоб мати матеріал для підготовки до семінарських занять та екзаменів	176	43,03%
Відвідую лекції, щоб одержати інформацію по темі, якої немає у підручнику	81	19,80%
Ходжу на лекції, щоб краще зрозуміти матеріал теми	149	36,43%
Відвідую лекції, щоб заробити додаткову оцінку	31	7,58%

4. Дайте оцінку наступним твердженням про рівень прослуханих вами лекцій з філософії (позначте відповідь у кожному рядку)

	Так		Швидше так		Важко сказати		Швидше ні		Ні	
	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу
Лекції були змістовними	227	55,50%	141	34,47%	34	8,31%	2	0,49%	0	0,00%
Лекції були цікавими	126	30,80%	164	40,10%	104	25,43%	18	4,40%	4	0,98%
Лекції були зрозумілими	148	36,19%	157	38,39%	71	17,36%	25	6,11%	2	0,49%
Я задоволений (задоволена) загальним рівнем прослуханих лекцій з філософії	142	34,72%	173	42,30%	60	14,67%	17	4,16%	0	0,00%

5. Чи згодні ви з тим, що вашому лекторові з філософії притаманні такі риси:

	Так		Швидше так		Важко сказати		Швидше ні		Ні	
	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу
Охайність	315	77,02%	68	16,63%	14	3,42%	0	0%	0	0,00%
Ерудиція	317	77,51%	75	18,33%	9	2,20%	2	0,49%	1	0,24%
Культура мови	280	68,45%	100	24,44%	12	2,93%	8	1,96%	2	0,48%
Дисциплінованість	253	61,85%	119	29,10%	27	6,60%	4	0,97%	3	0,73%
Здатність до діалогу	245	59,90%	121	29,58%	33	8,06%	2	0,48%	3	0,73%
Ввічливість	325	79,46%	59	14,42%	12	2,93%	1	0,24%	0	0,00%
Знання предмета	347	84,84%	45	11,00%	5	1,22%	1	0,24%	1	0,24%

6. Чи погодитесь ви з наступними твердженнями (позначте відповідь у кожному рядку):

лекцій з філософії допомогли мені...	Так		Швидше так		Важко сказати		Швидше ні		Ні	
	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу
одержати нові знання, які знадобляться мені в майбутньому	80	19,55%	114	27,87%	140	34,23%	53	12,96%	22	5,37%
розширити свій словниковий запас	130	31,78%	150	36,67%	89	21,76%	34	8,31%	4	0,98%
змінити своє уявлення про зміст понять, які вживав раніше	102	24,94%	150	36,67%	97	23,71%	46	11,25%	13	3,18%
краще розуміти причинно-наслідкові зв'язки оточуючого мене світу	83	20,29%	149	36,430%	126	30,81%	40	9,78%	14	3,42%
краще розуміти суспільні процеси, що відбуваються у світі	81	19,80%	150	36,67%	123	30,07%	37	9,05%	17	4,15%
мислити більш дисципліновано (методично)	88	21,52%	156	38,14%	101	24,69%	38	9,29%	23	5,62%
зрозуміти методологічне значення філософії для розвитку науки	96	23,47%	151	36,92%	105	25,67%	30	7,33%	26	6,36%

7. Який з цих напрямків вдосконалення лекцій з філософії є найважливішим?

	Число	Від загалу
Створення підручника, що відповідає змістові програми та вимогам викладачів	165	40,34%
Ширше використання роздаткових методичних матеріалів (наприклад, робочих зошитів з предмета)	60	14,67%
Ширше використання медійних засобів – презентацій, схем, портретів, мап, тощо	148	36,19%
Ширше використання можливостей інтернету	54	13,20%
Вдосконалення методичних навичок викладача (вміння подавати матеріал, структурувати його, тощо)	62	15,16%
Вдосконалення психолого-педагогічних навичок викладача (вміння тримати увагу аудиторії, тощо)	69	16,87%
Уведення у курс нових тем (напишіть, яких)	30	7,33%
Більш детальне вивчення наявних тем (напишіть, яких)	11	2,68%

8. У поточному семестрі ви вивчали 7 дисциплін. На яке місце у вашому особистому рейтингу дисциплін ви поставите філософію?

Рейтингові оцінки одержані при опитуванні							Середній рейтинг
3,2*	3,9	3,6	3,5*	3,85*	3,6	3,7	3,6
*Перерахований рейтинг з на 7 предметів							

9. Чи хотіли б ви на наступних курсах продовжити вивчення філософських дисциплін* :

	Так		Швидше так		Важко сказати		Швидше ні		Ні	
	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу	Число	Від загалу
Етика	60	17,00%	75	21,25%	66	18,70%	39	11,04%	52	14,73%
Філософія глобальних проблем сучасності	50	14,16%	74	20,96%	75	21,24%	43	12,18%	52	14,73%
Культурологія	44	12,46%	90	25,49%	73	20,68%	38	10,76%	45	12,75%
Логіка	102	28,89%	81	22,95%	47	13,31%	26	7,37%	32	9,065%
Цінності європейської цивілізації	44	12,46%	83	23,51%	69	19,55%	44	12,46%	44	12,46%
Релігієзнавство	34	9,63%	66	18,70%	63	17,84%	75	21,25%	70	19,83%
Філософія та методологія наукового пізнання	20	5,67%	42	11,89%	77	21,81%	71	20,11%	76	21,53%

* Було опитано 353 респонденти